

adelma von vay

Don Ciglencečki

POVESTI O SONČNIH ŽARKIH

Mednarodni simpozij o življenju in delu Adelme von Vay - Žiče, 04. december 2012

Jaz vam bom predstavil Adelmino knjigo "Pripovedi sončnih žarkov". Sestavlja jo 30 kratkih, približno 2 strani dolgih zgodb, ki bi jih lahko imenovali tudi pravljice. Te pravljice so precej samostojne in vsaka zase tvori celoto, imajo pa neko skupno formo; podobne so si po vsebini - po motiviki in sporočilih, ki nam jih dajejo. Pripovedovalec v knjigi je v bistvu višje bitje oz. duh, ki naj bi Adelmi narekoval knjigo; sam pripovedovalec ima v bistvo postransko vlogo, izvemo pa da živi v nebesih oz. v nekem zgornjem svetu, kjer živi tudi Bog in v ta zgornji svet se vsak večer vrnejo sončni žarki. Ti sončni žarki so osrednji povezovalni člen te knjige - vsako jutro se odpravijo na zemljo, kjer imajo pregled nad vsem; ljudem, živalim in celo rastlinam lahko berejo misli, misli jim lahko celo usmerjajo; ljudem lahko navdahnejo nove misli in tako tudi včasih posežejo v dogajanje na zemlji. Ko se vrnejo nazaj, Adelminemu duhu pripovedujejo svoja doživetja. Da se še malo поблиže seznanimo z njimi, vam bom zdaj prebral prvi odstavek iz prve zgodbe, kjer so ti sončni žarki tudi predstavljeni:

"Že zelo veliko je bilo napisanega o mesecu, da bi pa povedal nekaj o ljubi sončni svetlobi, o svetlih prijaznih sončnih žarkih, se pa še ni spomnil nihče. Ker pa se zdaj sam nahajam v pravi luči te veličastne življenje razdajajoče sončne svetlobe, želim tebi, ljubi otrok, razložiti, kaj vse mi povedo jasni sončni žarki, ko se zvečer vrnejo nazaj gor. Zelo pogosto jih opazujem, ko se zjutraj odpravijo, da bi na zemlji prebudili luč in življenje. In do večera, ko se vrnejo, doživijo zares čudovite stvari. Poznajo človeške misli, ljudem prijateljsko vstopajo v dušo, doživljajo njihovo bolečino, se veselijo njihove sreče. Ampak vi veste, da sončni žarki ne morejo jokati – lahko se samo smehljajo – poslani so od ljubega boga zgoraj, da bi posušili solze nesrečnih."

Zdaj se posvetimo osnovnim sporočilom zgodb. Veliko teh nam skuša podati nek moralni nauk; predstavljajo nam Adelmino predstavo o posmrtnem življenju in nepomembnosti zemljskega življenja v primerjavi s posmrtnim; poudarjajo pomen molitev in tudi pomen pomoči revnim. Predvsem pri pogledu na posmrtno življenje, na molitve - v skoraj vseh zgodbah protagonisti molijo k nekemu mono-teističnemu bogu -; pa tudi pri tem, da omenja angele, vnebovzetja in podobno - pri vseh teh motivih vidimo, da zgodbe svoja sporočila črpajo pretežno iz krščanstva, vendar pa to ne sme zavesti - vemo da Adelma tako v knjigi "Pripovedi sončnih žarkov" kot tudi v ostalih svojih delih poleg krščanskega

vključuje tudi širše versko in kulturno izročilo. Primer je npr. 27. zgodba, v kateri nastopa vestalka v grškem templju in tudi grški bogovi sami; na koncu te zgodbe sončni žarek, ki zgodbo pripoveduje izreče: "Še danese sijem na ruševine tega templja - bogovi Grčije so padli." Avtorica torej povezuje verstva v neko celoto, ki naj bi se skozi zgodovino spreminjala.

Kot primer moralnega sporočila bi vam rad predstavil zgodbo, ki je v knjigi označena s št. 2: Sončni žarek se vrne v nebesa in pove duhu pripovedovalcu, da je ta dan storil dobro delo. Ko je sijal na podeželjsko cesto sta prišla mimo dva vojaka, ki sta s seboj vodila ujetnika, ki je imel zelo mračen obraz. Žarek poleg tega poroča, da je bil ujetnik tečen, trmast in zloben. Žarek je to trojico spremljal vse do zapora, kjer sta vojaka ujetnika vrgla v neko temno luknjo - sončni žarek pa se je uspel prebiti skozi ozko zamreženo okno - sijal je kolikor je bilo mogoče svetlo, ljubeče in toplo - in čim je ujetnik ta žarek opazil, je takoj prišlo do spremembe; spomnil se je svojega otroštva, napotkov glede poštenosti, ki mu jih je dajal njegov oče. Zgodba se konča s tem, da mu sončni žarek da napotke, naj gleda proti nebeškemu očetu luči - pri njem je namreč usmiljenje.

Zgodba je torej utemeljena na močnem simbolizmu, ki ga ima sončna svetloba. Ko se te simbolne ideje - mrk in zloben obraz na eni strani - žarek sončne svetlobe na drugi - srečajo, takrat prevlada svetloba, ki vzpodbudi kesanje in zlo preusmeri na pravo pot.

Podobno vidimo v zgodbi št.6: Sončni žarek zjutraj sije na posteljico majhnega otroka, ki še drema, vendar je objokan in glasno mu razbija srce. Žarek vstopi v otrokove sanje in se prične z njim pogovarjati. Otrok pove da je imel moro, v sanjah se mu je pojavil hudič, ki je nanj hotel poslati prekletstvo, a ga je pred njim obvaroval angel po imenu "Vera", z zlatim mečem in v beli obleki. Otrok je prestrašen poklical boga, in ko je to storil, je hudič izginil, toda hkrati z njim je izginil tudi angel, zato je otrok, kot se je izrazil, "zatrepetal od strahu". Sočni žarek je poljubil otroka s svojo svetlobo, nato pa mu zašepetal v dušo, da se mora boriti proti slabim nagnjenjem v svojem srcu in ne popuščati pred hudičem skušnjave ter da mora obdržati, kot se je izrazil: "meč vere".

Ta simbolnost in moč spreobračanja pa ni edina funkcija, ki jo imajo v tej knjigi sončni žarki - imajo namreč tudi funkcijo, da prenašajo sporočila med ljudmi, ki na zemlji molijo, in bogom. To jasno vidimo v zgodbi št 4.: Sončni žarek je svetil skozi okno kapele, v kateri je klečala mati s svojo hčerko in molila, da bi se njen mož oz. hčerkin oče srečno vrnil iz vojne. Ko se ji je pri molitvi pridružila še hčerka, je sončni žarek vzel molitev s seboj k bogu, ta pa je poslal na bojno polje angela, ki je očeta ubranil pred sovražnikovo kroglo.

Še bolj razčlenjeno to vidimo v zgodbi št. 14: Prične se s tem, da sončni žarek najprej sveti na majhno deklico, ki moli kot nekdo, ki je že veliko pretrpel. Pravi: "Hvala moj Bog! za ponovno pridobljeno vero. Daj mi moč, da jo ohranim vse do konca dni!" Sončni žarek potem nadaljuje pripoved - citiram: "In potem je molila za svoje starše, in videl sem, kako se ji je v prejšnjih dneh srce pogosto skrčilo, okuženo s trpko nevero drugih, kako je trepetalo, jokalo in nazadnje ni moglo več moliti! Besede nevere so za zmerom izdolble vdolbino v njeno srce, tako kot počasne dežne kaplje prebijejo tudi kamen. - Pa vendar, nekega dne se pojavi duh, poslan od Boga, duh ljubezni, ki vse izpolni in naredi vse spet dobro. Od tega dne je bil ubogi otrok prebujen v novi, močni veri, v novi sveži ljubezni do Boga, da je lahko spet molil! Takšno molitev vendar moram ponesti gor k Bogu!"

V nadaljevanju zgodbe se sončni žarek posveti bolniku, ki na smrtni postelji v bolečinah prosi za smrt. Sončni žarek pove, da takšnih prošenj ne jemlje v nebo in jo pusti na zemlji. Namesto tega je trpečemu

možu je poslal sončno vilo, ki mu je prišepnila, naj bo pogumen in močan. In potem je mož čudežno pričel moliti molitev moči in to je žarek tudi ponesel navzgor. Nato zgodba razkrije še tretji del - družinski oče je ležal prav tako na smrtni postelji, obkrožen z ženo in otroci - zaželi si, da bi po njegovi smrti držali skupaj in se imeli radi. Sončni žarek tudi te molitve ni ponesel k Bogu, saj je menil, da je na otrocih, da jo izpolnijo.

V teh zgodbah, ki sem jih predstavil do sedaj, smo videli sončne žarke, kako se dejavno vmešujejo v človeška življenja - temu ni v vseh zgodbah tako, v mnogih imajo žarki predvsem vlogo opazovalcev oziroma samo grejejo ljudi in naravo s svojo sončno svetlobo, ki ima seveda že sama po sebi precejšnjo, tako simbolno kot tudi uporabno vrednost. Primer je zgodba št. 11, v kateri kmetje praznujejo praznik žetve. Adelma v zgodbi močno poudarja lepoto narave in sožitje v katerem živijo kmetje z njo - in sredi te lepote muzikantje prično igrati, dekle in hlapci zaplešejo - sončni žarki, kot pravi Adelma - pa plešejo z njimi.

Podoben, ampak manj optimističen primer takšnega opazovanja življenja na zemlji je zgodba št. 12: - Sončni žarek sije nad morjem, nad pristaniščem, iz katerega se ladja odpravlja v Ameriko. Ljudje se poslavljajo. Spoznamo mlado žensko, ki ji je še posebej težko pri srcu - izkaže se, da gre za kapitanovo ženo, s katero se je slednji šele pravkar poročil in se morata sedaj za dolgo časa raziti. Sončen dan se potem sprevrže v tragedijo - pojavijo se oblaki iz katerih se razvije vihar, potnike in mornarje odnaša s krova. Izvemo tudi, da so sončni žarki v adelminem svetu podrejena sila, saj pravijo: "Ne poznate naših sovražnikov, zlobnih duhov zraka, ki mečejo električni ogenj, katerega spremljevalci se imenujejo orkani." Ladja potone, mlada, zaljubljena žena ostane brez moža, sončni žarek pa zgodbo zaključi z: "Ah, kako srečen sem bil, ko je sonce zašlo, ko mi vsaj ne bi nikoli več trebalo vziti nad takšnim dnem!"